

GURU

TALOUS
EKONOMI 2016

EKONOMIGURU 2016 UTTAGNINGSTÄVLING

13.1.2016 klockan 9–11

1. PÅSTÅENDEN

Poäng: Sammanlagt maximalt 3 poäng / 0,5 poäng per påstående

Ekonomiguruland är en självständig eurostat. Tabellen innehåller siffror som beskriver den ekonomiska utvecklingen 2014–2015. Ange om påståendena är rätt eller fel. Påståendena gäller förändringen mellan 2014 och 2015.

Tabell	2014	2015
eurons värde i dollar	1,3	1,5
OMX Ekonomiguruland	5000	5500
medelpriset / m ² för tvårummare i höghus, euro	2500	2600
medelräntan på inlåning med avtalad löptid (1 år), %	1,8	1,9
inflation, %	2,0	2,0
medellön / mån., euro	2000	2100

Påståenden:

Euron devalverades i förhållande till dollarn.

Amerikanska produkter blev billigare för konsumenterna i Ekonomiguruland.

Den nominella avkastningen på bostadsinvesteringar översteg den nominella räntan på aktieinvesteringar.

Realavkastningen på bankkonton var negativ.

Den genomsnittliga avkastningen på aktier var 5 %.

Lönens reala köpkraft förbättrades.

Svar:

fel
rätt
fel
rätt
fel
rätt

2. BEGREPP

Poäng: Sammanlagt maximalt 6 poäng / 1 poäng per begrepp

a) Kreditklassificering

Modellsvar:

Bedömning av en gäldenärs, dvs. en stats, en kommuns eller ett företags, förmåga att klara av sina ekonomiska skyldigheter (inte privatpersoner). En officiell kreditklassificerare bedömer alltså sannolikheten för att gäldenären ska bli insolvent.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "bedömning av en gäldenärs, ej privatpersons, förmåga att klara av sina ekonomiska skyldigheter".

b) Stagnation

Modellsvar:

En långvarig period då den ekonomiska tillväxten har avtagit betydligt eller stannat av.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "långvarig period med avstannad eller långsam ekonomisk tillväxt".

c) BNP

Modellsvar:

BNP, dvs. bruttonationalprodukt, är ett mått på den inhemska produktionen inom samhällsekonomin. Eftersom produktionen tillför ekonomin inkomster som motsvarar produktionens värde, är BNP också ett mått på den inhemska inkomstbildningen och prestationsförmågan.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "BNP är ett mått på produktionen inom samhällsekonomin".

d) Referensränta

Modellsvar:

Referensränta är en offentligt noterad ränta som penninginstitut använder för prissättningen av skuldinstrument och utifrån vilken låneavtalens pris, dvs. räntan, bestäms. Vanliga referensräntor i Finland är Euribor-räntorna, som de stora europeiska bankerna noterar tillsammans, och Prime-räntorna, som enskilda banker notera.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "referensränta är en offentlig noterad ränta utifrån vilken lånets pris, dvs. räntan, bestäms".

e) Grundinkomst

Modellsvar:

Grundinkomst är ett socialt trygghetssystem, där det allmänna betalar alla medborgare en viss penningssumma regelbundet och ovillkorligt för deras försörjning. Den ersätter den traditionella sociala tryggheten åtminstone delvis och är skattefri inkomst.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "det allmänna betalar alla medborgare regelbundet en vederlagsfri penningssumma för deras försörjning".

f) Trafikförsäkring

Modellsvar:

Alla motorfordon som används i trafiken måste ha trafikförsäkring. Trafikförsäkringen ersätter om människor skadas i trafiken. Ur den betalas också den oskyldiga partens egendomsskador, men inte skador på det trafikförsäkrade fordonet.

För att få fulla 1 poäng räcker som svar "alla motorfordon som används i trafiken måste ha trafikförsäkring".

3. KORT ESSÄ

Poäng: Sammanlagt maximalt 5 poäng

Regeringen har föreslagit att längden och nivån på det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa ska förkortas och sänkas. Fundera på vilken betydelse detta skulle ha för efterfrågan och utbudet på arbetskraft.

Modellsvar och poäng:

Arbetsgivarnas arbetskraftskostnader (t.ex. arbetslöshetsförsäkringsavgiften) sjunker sannolikt. De sänkta kostnaderna kan öka efterfrågan på arbetskraft, eftersom det blir billigare än förr att rekrytera ny arbetskraft. Å andra sidan är i synnerhet den privata sektorns rekryteringsbeslut bundna till det allmänna marknadsläget.

2 poäng

Om det blir mera lediga arbetsplatser, kunde detta också bota den (långtids)arbetslöshet som plågar Finland. Å andra sidan verkar det just nu som om antalet lediga arbetsplatser skulle öka samtidigt som det räcker längre innan arbetsplatserna tillsätts. Detta tyder på att det finns ett matchningsproblem på arbetsmarknaden.

1 poäng

Man kan också anta att utbudet på arbetskraft ökar när nivån på förmånen sänks och utbetalningstiden förkortas. Detta sänker sannolikt medelpriset på arbetskraft, vilket kunde öka arbetsgivarnas rekryteringslust. Efterfrågan på arbetskraft skulle alltså öka. Matchningsproblemet på arbetsmarknaden och nivån på andra sociala förmåner kan dock locka en del av de arbetslösa att åtminstone tillfälligt stanna utanför arbetsmarknaden, till exempel som vuxenstuderande. De effekter som ingreppet i utkomstskyddet för arbetslösa har på sysselsättnings- och/eller arbetslöshetsgraden kunde alltså av olika orsaker vara mindre än vad man hoppats.

2 poäng

(Svarsanvisningen för denna korta essä är kortfattad, men som svar kan godkännas också andra logiskt motiverade, även ideologiska synvinklar).

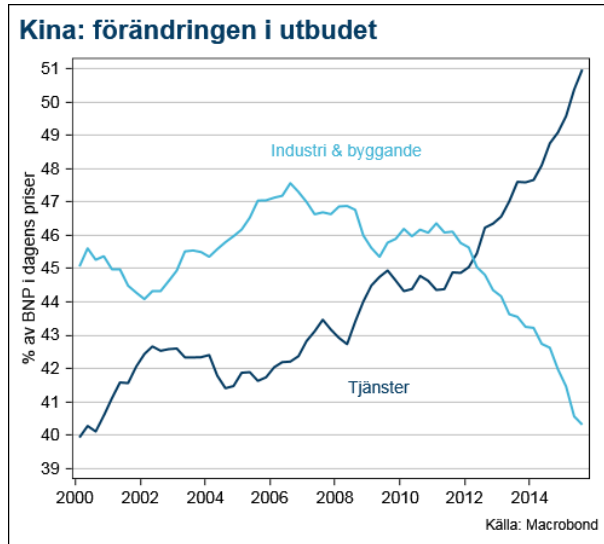
4. LÅNG ESSÄ

Sammanlagt maximalt 9 poäng

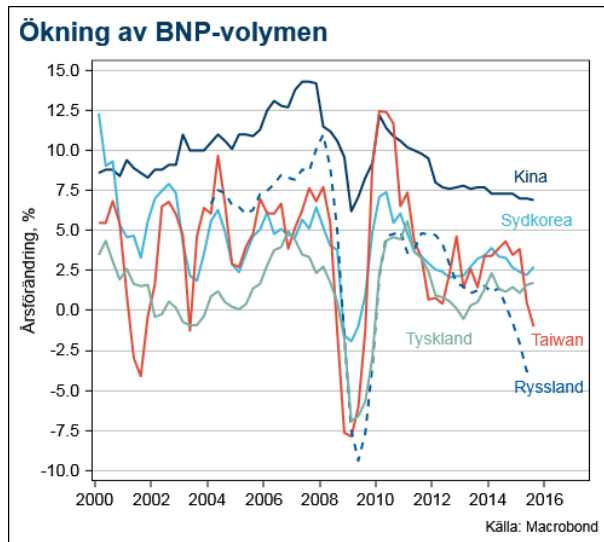
Den ekonomiska tillväxten i Kina har avtagit från över 10 % 2010 till cirka 7 % i slutet av 2015. Den kinesiska ekonomins produktionsstruktur har också förändrats snabbt de senaste åren.

Dryfta Kinas roll i den globala ekonomin med hjälp av de bifogade figurerna.

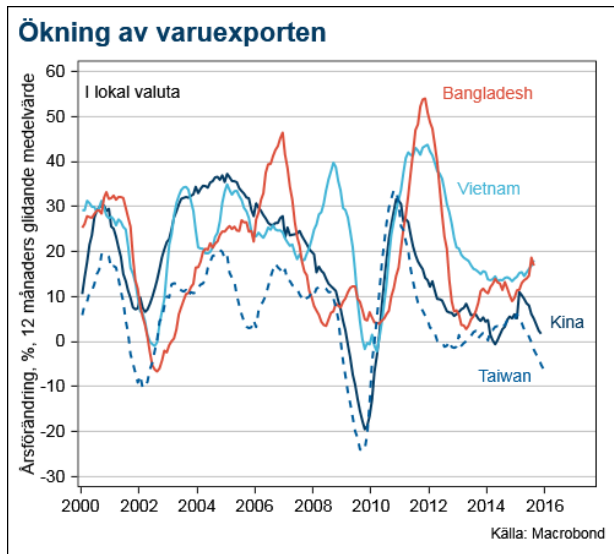
Figur 1

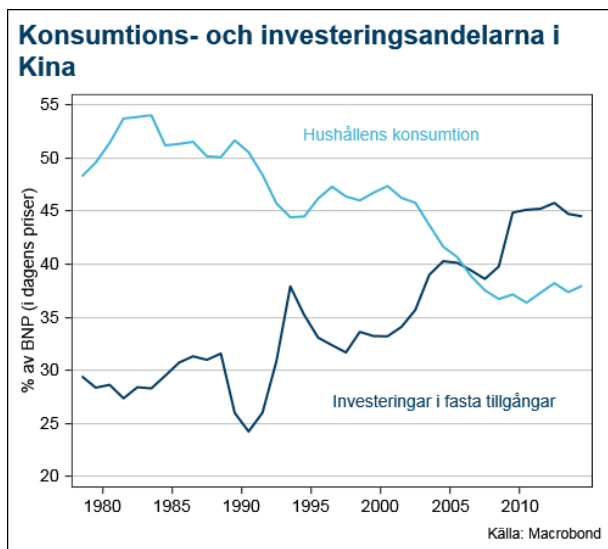
Figur 2

Figur 3

Figur 4

Anvisning för bedömning av svaret:

Den som ger ett bra svar förmår analysera frågorna ur ett brett perspektiv. Man får ett poäng per figur då man kan redogöra för en sådan omständighet i anslutning till figuren som ingår i modellsvaren (dvs. 4 poäng tillsammans). Dessutom kan den svarande få sammanlagt maximalt fem poäng för andra effekter som nämns i modellsvaren (dvs. 4 + 5 = maximalt 9 poäng).

Modellsvar, där följande sakhelheter dryftas utifrån figurerna:

Figur 1: Kinas ekonomiska struktur förändras från en industri- och byggnadsdominerad ekonomi mot en mera tjänstedominerad ekonomi. Orsaker till förändringen.

Kinas tillväxtmodell håller på att förändras i en mera tjänstedominerad riktning, eftersom levnadsstandarden (BNP per capita) i Kina har stigit. Kina har redan blivit så pass rikt att medborgarna har råd med även tjänster. Den tidigare industristyrda tillväxtfasen har varit förenad med en kraftig urbanisering, som har gett näring åt byggandet. Ökat välstånd innebär normalt att konsumtionen av tjänster ökar och att människorna också har råd att förbättra sin boendestandard. Därför har även bostadsbyggandet ökat kraftigt i Kina vid sidan av industribyggandet.

För det andra har också kostnadsnivån i Kina stigit i och med det ökade välståndet, vilket minskar

Kinas konkurrenskraft. Kina är således inte lika lockande som etableringsland för ny industriproduktion som förr. Många industrigrenar är redan olönsamma i Kina och därför minskar industrins andel av BNP. Eftersom ny industrikapacitet inte längre byggs i samma utsträckning som tidigare, avtar också byggnads- och urbaniseringstakten. Den rikare och större medelklassen konsumerar däremot mera tjänster.

Figur 2: Strukturförändringen hos Kinas ekonomiska tillväxt dämpar Kinas BNP-tillväxt permanent och detta avspeglas även i den omgivande världen

När ekonomin blir mera tjänstedominerad är det normalt att den ekonomiska tillväxten avtar. Detta är en följd av att arbetets produktivitet är sämre inom tjänsterna än inom industrin. Inom tjänsterna är det svårare att ersätta mänskligt arbete med maskiner och apparater än inom industrin. Maskiner och apparater gör det möjligt att producera en större volym per arbetstimme eller arbetstagare. En annan viktig drivrutin för BNP-tillväxt är vid sidan av större arbetskraft även förbättrad produktivitet. I bägge fallen har ökningen nu avtagit i Kina. Orsaken till att arbetskraften inte växer lika snabbt som förr är demografisk, eftersom enbarnspolitiken har gjort att befolkningen i arbetsför ålder inte ökar lika snabbt som förr.

När den globala industriproduktionskoncentrationen byggdes upp i Kina på 1990–2000-talen växte industrin och byggandet i Kina kraftigt. Samtidigt ökade de direkta utländska investeringarna i Kina. I och med detta ökade importen av maskiner och apparater till Kina snabbt när de utländska företagen förde in ny teknik till sina fabriker i Kina.

Kinas nya mera tjänstestyrd tillväxt kräver inte att industrikapaciteten utökas på samma sätt som den gamla modellen, och den nya modellen innebär därför att investeringsgraden (dvs. investeringarna i förhållande till totalproduktionen) stegvis sjunker. Den nya modellen ökar inte heller efterfrågan på råvaror lika mycket. Ett mera konsumtions- och tjänstedominerat Kina behöver alltså andra saker från den övriga världen än det gamla industri- och investeringsdominerade Kina, och eftersom Kina i hög grad producerar tjänster själv, återgår Kinas import från den övriga världen sannolikt inte till tidigare takt. Detta försämrar tillväxtförutsättningarna för alla exportörer som är starkt knutna till Kina. För länder som är fokuserade på tillverkning av investeringsnyttigheter och samtidigt starkt beroende av den globala industrikonjunkturen, så som Tyskland, Sydkorea, Taiwan och Finland, men också råvaruproducenter som Ryssland, är exportutsikterna utmanande på ett nytt sätt, eftersom det inverkar negativt på importen av investeringsvaror och råvaror om investeringarna och industrin i Kina växer långsammare.

Eftersom Kina är stor ekonomi i relation till köpkraften och en stor marknad för västländerna, har förändringar i Kinas efterfrågan på konsumtions- och investeringsnyttigheter samt råvaror en stor inverkan på den globala handeln. Till exempel för västerländska biltillverkare har Kina under de senaste årtiondena varit en av de viktigaste bilmärnaderna, och i fråga om många råvaror har Kina varit en största enskilda konsumenten.

Figur 3: Strukturförändringen samt den avtagande tillväxten i Kina inverkar kraftigt på världshandeln

Kina är kraftigt integrerat i de globala produktionskedjorna, och många länder har producerat mellanprodukter som kräver högre kunnande vid tillverkningen och som sedan använts i slutprodukter som monteras ihop i Kina. Dessa slutprodukter har haft köpare antingen i västländerna utanför Kina eller i det numera rikare Kina. Dessa produktionskedjor genomgår nu en förändring, då Kina själv har börjat tillverka mellanprodukter som man tidigare importerat, och som tidigare producerades av till exempel Taiwan och andra mera utvecklade ekonomier. Dessutom har tillverkningen av många produkter med lågt mervärde som tidigare tillverkats i Kina flyttat från eller håller på att flytta från Kina till länder med lägre kostnadsnivå, eftersom den kinesiska kostnadsnivån inte längre är konkurrenskraftig vid tillverkningen av dessa nyttigheter. Detta förklarar varför till exempel Vietnams och Bangladeshs export ökar kraftigt, trots att exportökningen i många

andra asiatiska länder har avtagit kännbart eller så rentav minskar exporten. Åren med kraftig industristyr ekonomisk tillväxt i Kina har av ovannämnda orsaker också varit år med kraftig tillväxt i världshandeln. Nu syns det att världshandeln avtar kännbart på grund av den avtagande export- och importökningen i Kina.

Figur 4: Tillväxtens struktur i Kina förändras från investeringsintensiv tillväxt mot mera konsumtionsstyrd tillväxt. Detta har effekter på den övriga världen.

Konsumtionens ökade andel av BNP beskriver hur den ekonomiska strukturen i Kina förändras via BNP:s efterfrågesida, medan förändringen i tjänsternas andel av BNP granskade förändringen via ekonomins utbudssida (se svaret på figur 1).

Den långsammare tillväxten i Kina har både direkta och indirekta effekter på andra ekonomier. De direkta effekterna realiserar genom att Kinas export och import försämras. De indirekta effekterna uppstår genom att den långsammare tillväxten i Kina också försämrar den globala tillväxten. Exempel på indirekta Kina-effekter finns även i Europa: då Tysklands export av investeringsnyttigheter till Kina och andra ekonomier stadda i utveckling minskar, ökar inte Tysklands totala export till denna del, om inte Tysklands export till västvärlden förbättras så kännbart att det kompenserar de negativa exportheffekterna från den del av världen som är stadd i utveckling. Just nu finns inget sådant inom synhåll. I Tyskland uppstår sålunda inte heller något betydande behov av att investera i utvidgning av industrikapaciteten och till följd av detta köper Tyskland själv mindre investeringsnyttigheter från andra tillverkare av investeringsvaror, till exempel Finland. På motsvarande sätt, om till exempel den tyska bilindustrins bilförsäljning till Kina och den del av världen som är stadd i utveckling försämras på grund av långsammare ekonomisk tillväxt i dessa länder, kan detta i det långa loppet föranleda rationaliseringsåtgärder så som uppsägningar, vilket har negativa effekter även på hemmamarknaden i Tyskland genom att arbetslösheten eventuellt ökar.

Finland tillverkar maskiner och apparater som används i gruvindustrin ute i världen. På grund av den avtagande råvaruboomen har gruvindustrins investeringar minskat, vilket har syntts som en nedgång i grundindustrins beställningar av maskiner och apparater även från finländska tillverkare.